

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE CİNGİL - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 29672/02)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

21 Haziran 2011

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (29672/02) no'lu davanın nedeni T.C. Coşar Cingil'in (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 9 Temmuz 2002 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İzmir Barosu avukatlarından G. Dinç tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuran, 1958 doğumlu olup, İzmir'de ikâmet etmektedir.

Olayların meydana geldiği dönemde başvuran, BMC Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de («anonim şirket») işçi olarak çalışmaktaydı. 1983 yılında, başvuran bir meslek hastalığına yakalanmıştır. Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi Sağlık Kurulu tarafından 24 Ocak 1992 tarihinde düzenlenen tıbbi rapora göre, ilgili şahsın çalışma yeteneğinde % 32'lik bir azalma tespit edilmiştir.

3 Mayıs 1993 tarihinde, başvuran, 24 Ocak 1992 tarihli tıbbi rapor sonuçlarına dayanarak çalıştığı anonim şirket hakkında Bornova İş Mahkemesi («iş mahkemesi») önünde bir tazminat davası açmıştır. Başvuran, maddi tazminat olarak 50 milyon TL¹ (5 426 Amerikan Doları (USD)) ve manevi tazminat olarak 200 milyon TL (yaklaşık 21 706 USD) talep etmiştir.

İş mahkemesi önündeki duruşmalar 11 Mayıs 1993 tarihinde başlamıştır.

1 Şubat 1994 tarihli duruşmada, iş mahkemesi tanıkları dinlemiş ve maddi tazminat tutarı ile ilgili bir bilirkişi raporu istemiştir.

1 Eylül 1994, 26 Ekim 1994 ve 27 Aralık 1994 tarihli duruşmalar, bilirkişi raporu beklendiği için ertelenmiştir. Bilirkişi raporu 2 Şubat 1995 tarihinde dosyaya eklenmiştir.

30 Mart 1995 tarihli duruşmada, işveren, başvuranın bilirkişi raporunda belirtilen maluliyet yüzdesine itiraz etmiştir. Bunun üzerine, iş mahkemesi başvuranın malullüğü ile ilgili ikinci bir rapor hazırlanması için dosyanın SSK Yüksek Sağlık Kurulu'na gönderilmesine karar vermiştir.

19 Temmuz 1995 ile 24 Eylül 1996 tarihleri arasında görülen yedi duruşmada sadece Yüksek Sağlık Kurulu'ndan cevap gelmediği tespit edilmiştir.

9 Temmuz 1996 tarihinde, Yüksek Sağlık Kumlu iş mahkemesinden başvuranın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi göğüs hastalıkları ve tüberküloz bölümünde muayene edilmesini ve başvuranın sağlık dosyasının tamamlandıktan soma kendilerine geri gönderilmesini istemiştir.

8 Temmuz 1997 ile 10 Nisan 2000 tarihleri arasında, iş mahkemesi, iş yeri koşulları, işverene ve başvurana atfedilebilecek hataların belirlenmesi ve meslek hastalığının kaynağı

¹. 1 USD bu tarihte 9 214 TL'ye eşdeğerdir.

hakkında yeni bilirkişi raporları istemiştir. Duruşmaların bir kısmı bu bilirkişi raporlarının iletilmemesi dolayısıyla ertelenmiştir.

4 Aralık 2001 tarihli kararında iş mahkemesi, anonim şirkete başvuranın yakalandığı meslek hastalığındaki sorumluluk payı kapsamında manevi tazminat olarak 3 Mayıs 1993 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal orandaki basit gecikme faizleri ile birlikte 200 milyon TL ödemesi gerektiğini bildirmiştir. Maddi tazminatla ilgili olarak ise iş mahkemesi, SGK tarafından ödenen kısmi malullük sigortasının yeterli bir tazminat olduğu kanaatine varmıştır.

Yargıtay, 20 Şubat 2002 tarihinde bu kararı onamıştır.

Anonim şirket, 27 Mart 2002 tarihinde başvurana 1 244 820 000 TL (yaklaşık 1 066 Euro ya da 931 USD²) tutarını ödemiştir.

HUKUK

I. KABULEDİLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN

Başvuran, yargılama süresinin AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafında öngörülen « makul süre» ilkesine aykırı olduğunu iddia etmektedir. Başvuran, ayrıca kendisine ödenen tazminat tutarına ve enflasyon oranı karşısında yetersiz kalan yasal faizlere itiraz etmektedir. Başvuran, bu son şikâyetler için 1 Nolu Ek Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, bu sava itiraz etmektedir.

AİHM, başvurunun AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, başvurunun kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

II. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN 1. PARAGRAFININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafına atıfta bulunan başvuran, hukuk davasının süresinden şikâyetçi olmaktadır.

Hükümet, yargılama süresinin birçok defa bilirkişi raporlarına itiraz eden başvuran tarafından kasıtlı olarak uzatıldığını savunmaktadır.

AİHM, önce değerlendirilmesi gereken dönemin başvuranın Bornova İş Mahkemesi önünde dava açtığı 3 Mayıs 1993 tarihinde başladığını ve Yargıtay'ın 20 Şubat 2002 tarihli nihai kararıyla son bulduğunu gözlemlemektedir. Dolayısıyla, bu dönem iki dereceli yargılama için sekiz yıl dokuz aydan fazla sürmüştür.

AİHM, yargılama süresinin makul olup olmadığının davanın şartları ışığında ve özellikle de davanın karmaşıklığı, başvuranın ve ilgili mercilerin tutumu, davanın başvurular için arz ettiği önem gibi, yerleşik içtihadında öne çıkan kıstaslara bakılarak değerlendirilmesi

². 1 USD bu tarihte 1 336 401 TL'ye eşdeğerdir.

gerektiğini hatırlatmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Türkiye aleyhim Daneshpayeh davası*, n° 21086/04, prg. 26-29, 16 Temmuz 2009).

Başvuranın tutumu ile ilgili olarak AİHM, ihtilafın bilirkişi raporları düzenlenmesini gerektirdiğini ve başvuranın bu raporlara iş mahkemesi önünde makul bir şekilde itiraz etme hakkına sahip olduğunu kaydetmektedir. AİHM, başvuranın gerekli özeni gösterdiğini gözlemlemektedir. Yetkili makamların tutumu ile ilgili olarak ise AİHM, bilirkişi raporlarının beklenmesi nedeniyle birçok duruşmanın ertelendiğini gözlemlemektedir. AİHM, AİHS'nin 6. maddesinin ilke olarak adaletin en iyi şekilde tecelli etmesini sağlamaya yönelik olduğunu hatırlatmaktadır (*Belçika aleyhim Boddaert davası*, 12 Ekim 1992, prg. 39, seri A n°235-D). Bununla birlikte, bir mahkemenin özellikle diğer adli ve idari mercilerden müteaddit kez talep ettiği bir takım bilgiler önemsenmiyor ve uzun yıllar yanıtsız kalıyor ise, sözü edilen bu ilkenin özü ortadan kalkmış olacaktır. AİHM, ilgili makamların yanıtlarının beklenmesinden kaynaklanan bu gecikmenin dosyaların incelenme süresini uzatan yargı sisteminden ileri geldiğini not etmektedir. Bu durumda Devlet'e düşen yükümlülük, bir davanın iyi yürütülebilmesi ve adaletin iyi işleyişi bakımından ilgili birimlerin adli organların işlerini aktif ve daimi surette kolaylaştırmalarını sağlamaktır.

Bu nedenle, Devletler, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin itiraz davalarında ulusal mahkemelerin her bireye makul bir sürede nihai karar elde etme hakkını temin edebileceği bir hukuk sistemi oluşturmakla yükümlüdür (*Portekiz aleyhim Comingersoll davası* [GC], n° 35382/97, prg. 24, CEDH 2000-IV ve *Hırvatistan aleyhim Mikulic davası*, n° 53176/99, prg. 45 sonunda, CEDH 2002-1). Bu değerlendirmeler ışığında AİHM, mevcut davada ihtilafı yargılama süresinin aşırı olduğu ve «makul süre» gereksinimini karşılamadığı kanaatine varmaktadır.

Dolayısıyla, bu noktada AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafı ihlal edilmiştir.

III. 1 NOLU EK PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, 1 Nolu Ek Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmakta ve ulusal mahkemelerin ödenmesine hükmettiği tazminat tutarının sekiz yıl dokuz ay süren yargılama sonunda önemli ölçüde değer kaybetmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

Hükümet, bu sava karşı çıkmaktadır.

Dosyadaki unsurları ve Hükümetin sunduğu bilgileri inceleyen AİHM, öncelikle mahkûm edilen anonim şirketin borçlu olduğu tazminatı 27 Mart 2002 tarihinde ödediğini gözlemlemektedir.

Daha soma, kendi hesaplamasını yapan AİHM, yasal gecikme faizlerinin, iş mahkemesinde davanın açıldığı 3 Mayıs 1993 tarihinden başlayarak karşı tarafın tazminatın tamamını ödediği 27 Mart 2002 tarihine kadar süren bu uzun dönemde paranın uğradığı değer kaybı nedeniyle oluşan zararı yeteri kadar karşılamadığını tespit etmektedir. Yargılamanın başında manevi tazminat olarak talep edilen tutar, iş mahkemesi tarafından başvurana yürürlükteki gecikme faizleri eklendikten soma verilmiştir.

AİHM, ilk önce Yargıtay'ın 4 Aralık 2001 tarihli Bornova İş Mahkemesi kararını onayan 20 Şubat 2002 tarihli kararının başvuran için istenebilir nitelikte bir « alacak » doğurduğunu

gözlemlemektedir (*Yunanistan aleyhine Stran ve Stratis Andreadis Yunan Rafinerileri davası*, 9 Aralık 1994, prg. 59, seri A n° 301-B). Bu durumda başvuran 1 Nolu Ek Protokol'ün 1. maddesi anlamında bir « mülkün » esas hak sahibidir. Dahası, bu hak 3 Mayıs 1993 tarihinden itibaren uygulanan yasal gecikme faizleri için geriye dönük olarak kabul edilmiştir.

AİHM, daha soma « ilgili şahsın maruz kaldığı zarar karşılığında elde ettiği tazminatın uygun bir tatmin niteliğine sahip olabilmesi için mahrumiyet süresinin de dikkate alınması ve bunun makul bir sürede gerçekleşmesi gerektiğini » hatırlatmaktadır (*Fransa aleyhine Guillemin davası*, 21 Şubat 1997, prg. 54, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1997-1, ve *Türkiye aleyhine Baş davası*, n° 49548/99, prg. 60, 24 Haziran 2008). AİHM, ayrıca sözkonusu değerlendirmelerin, özellikle bu tür gecikmelerin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeterli bir çözümün bulunmaması nedeniyle tazminatın uygun olma niteliğini maddi yönden azaltan aşırı yavaş yargı işleyişi için de geçerli olduğunu hatırlatmaktadır (*Türkiye aleyhine Okçu davası*, n° 39515/03, prg. 49, 21 Temmuz 2009).

Mevcut dava koşullarını dikkate alan AİHM, özellikle davanın açıldığı tarihte talep edilen tazminat tutarının büyük ölçüde değer kaybetmesi nedeniyle şikâyetin 1 Nolu Ek Protokol'ün 1. maddesi kapsamında incelemesinin sürdürülmesi gerektiği kanaatine varmaktadır. AİHM, ancak bu surette başvuranın bir taraftan yargılamanın aşırı uzun sürmesi ve diğer taraftan o dönemde ülkedeki mevcut enflasyon oranları karşısında gecikme faizlerinin yetersiz kalması nedeniyle büyük ölçüde zarar ettiği yönündeki temel iddiasının özünü anlayabilecektir (*Okçu*, ilgili bölüm, prg. 50).

AİHM, daha sonra başvurana sekiz yıl dokuz ay süren yargılama sonunda verilen tazminatın gecikme faizi oranlarının enflasyon karşısında yetersiz kalması nedeniyle büyük ölçüde değer kaybettiğini tespit etmektedir. Dolayısıyla AİHM, başvuran için alacağın tam değerini elde etme imkânı bulunmamasının 1 Nolu Ek Protokol'ün 1.maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi anlamında mülkiyet dokunulmazlığı hakkına bir müdahale teşkil ettiği kanaatine varmaktadır.

Dolayısıyla AİHM, bu hükmün amaçları doğrultusunda, toplumun genel çıkarları ile başvuranın temel haklarının korunması gereksinimleri arasında bir adil denge olup olmadığını araştırmalıdır (*İsveç aleyhine Sporrong ve Lönnroth davası*, 23 Eylül 1982, prg. 69, seri A n°52).

Bu bağlamda AİHM, ilgili şahsın ulusal mahkemeler önünde ilk davayı açtığı 3 Mayıs 1993 tarihi ile bu mahkemelerin sözkonusu davayı kesin karara bağladığı 20 Şubat 2002 tarihi arasında sekiz yıl dokuz aylık bir süre geçtiğini yinelemektedir. AİHM, bu dönemde Türkiye'de hüküm süren enflasyon ortamı ve uzun yargılama süresinden kaynaklanan değer kaybını telafi etmeyi amaçlayan gecikme faizleri oranının yetersizliği nedeniyle, başvurana verilen tazminatın tartışılmaz bir biçimde azaldığını kaydetmektedir. Gerçekten de, her ne kadar itibari değeri (200 milyon TL) değişmese de, azalmaya sebebiyet veren koşullar üzerinde herhangi bir etkisi olmayan başvuranın alacağı vade tarihinde gerçek değerinin bir kısmını kaybetmiştir (1993 yılında 20 314 USD iken 2002 yılında 931 USD).

Bu bağlamda AİHM, ulusal mahkemelerin uğranılan zarar için tazminat talep edilen davaları geç karara bağlaması durumunda, bu gecikmeden Devlet'in değil davacının zarar gördüğünü hatırlatmak zorundadır (bakınız, *gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, Yunanistan aleyhine Reveliotis davası*, n° 48775/06, prg. 33, 4 Aralık 2008).

Yukarıdaki unsurlar ışığında AİHM, tazminatın davanın açıldığı tarihteki değeri ile vade tarihindeki değeri arasında gözlemlenen büyük farkın hem yargılamanın yavaş işlemesinden ve hem de gecikme faizi oranlarının yetersizliğinden kaynaklandığı kanaatine varmaktadır. İhtilaflı durumu düzelterek etkili herhangi bir iç hukuk yolunun bulunmaması nedeniyle ikiye katlanan bu fark, AİHM'nin, başvuranın aşırı bir yüke maruz kaldığı kanaatine varmasına ve bu durumun mülkiyet hakkının korunması ile toplumun genel menfaatleri arasında hüküm sürmesi gereken adil dengeyi bozduğuna hükmetmesine neden olmaktadır.

Sonuç olarak, 1 Nolu Ek Protokolün 1.maddesi ihlal edilmiştir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

AİHS'nin 41. maddesine göre,

A. Tazminat, yargılama masraf ve giderleri

Başvuran taraf, kanıt belgesi sunmaksızın maddi tazminat olarak 36 300 USD ve manevi tazminat olarak ise 10 000 USD talep etmektedir. Başvuran, avukat ücretleri de dahil olmak üzere AİHM önünde görülen yargılama masraf ve giderleri için 5 000 USD talep etmektedir. Başvuran, bu talebine destek olacak herhangi bir belge sunmamaktadır.

Hükümet, bu taleplere itiraz etmektedir.

AİHM, iddia edilen maddi zararın, istenen tutarı haklı gösterecek kanıt belgeleriyle desteklenmediğini kaydetmektedir. Dolayısıyla, bu başlık altında bir tazminat ödenmesi gerekmemektedir. Buna karşın, AİHS'nin bir hükmünün ihlal edildiği sonucuna vardığı durumlarda AİHM, ilgili şahsa uğradığı manevi zarar karşılığında bir tazminat ödenmesine hükmedebilir. AİHM, başvurana manevi tazminat olarak talep ettiği tutarın tamamının yani 7 000 Euro³ ödenmesinin hakkaniyete uygun olacağı kanaatine varmaktadır. Yargılama masraf ve giderleri için kanıt belgesinin bulunmamasını dikkate alan AİHM, bu başlık altındaki talebi reddetmektedir (*Türkiye aleyhine Nacaryan ve Deryan davası* (adil tatmin), n° 19558/02 ve 27904/02, prg. 23, 24 Şubat 2009).

B. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesini uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'ye Ek 1 no Tu Protokolün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;

³ 1 Euro bugün itibarıyla 1,45 USD'ye eşdeğerdir.

4. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek ve her türlü vergiden muaf tutulmak üzere, Savunmacı Devlet tarafından başvurana manevi tazminat olarak 7.000 (yedi bin) Euro ödenmesine;

b) yukarıda belirtilen sürenin sona erdiği tarihten ödemenin yapılmasına kadar geçen süre için, sözkonusu meblağlara, Avrupa Merkez Bankası'nın anılan dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklemek suretiyle belirlenecek basit faiz uygulanmasına;

5. Adil tatmine ilişkin *diğer taleplerin reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 21 Haziran 2011 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.